

ÇEVİRMENİN NOTU

Bilgi Yayınevi, *Nehrin Ötesine, Ağaçların İçine* ile Hemingway külliyyatının eksik bir parçasını tamamlıyor. Hemingway'in 1950'de, son romanı *Yaşlı Adam ve Deniz*'den hemen önce yayımlattığı bu roman, başlarda eleştirmenlerce çok beğenilmemiş, yazarın eskisi kadar etkili yazamadığı eleştirilerine maruz kalmıştı. Eleştirilerin bir kısmı, yazarın içindeki hayal kırıklıklarını, burukluğu ve öfkeyi dışavurduğu yarı-biyografik niteliğine yönelikti. Bence eleştirilerde metnin birçok yerinde başkahramanın ruh halini yansıtan muğlak bir dilin, ayrıca Amerika'ya ve döneme ait herkesin anlamayacağı askeri terimlerin ve kavramların kullanılmasının da rolü var. Aradan geçen zaman içinde romanı inceleyen farklı kitaplar ve makaleler yayımlandı ve son yıllarda romana yeni ve daha olumlu bir gözle bakıldığı, hatta Thomas Mann'ın yine aynı kentin arka planı oluşturduğu *Venedik'te Ölüm*'üyle kıyaslamalar yapıldığı gözleniyor.

Bir çevirmenin görevinin bir metni aslına olabildiğince sadık kalarak çevirmek kadar çevrildiği dilde olabildiğince anlaşılır ve akıcı kılmak olduğuna da inanıyorum. Çoğu kez birbiriyle çelişen bu iki hedef, kolay anlaşılmayan, zor bir dile sahip metinlerde çeviriyi tam bir meydan okumaya dönüştürür. Bu zorluğu aşmak için anlatılanları tüm detaylarıyla anlamam, sonra da metne müdahale etmeden ama dipnotlarla okur için anlaşılır kılmam gerekti. Bu süreçte internete yayımlanmış metinler arasında yaptığım uzun araştırmalar kadar romanla ilgili yayımlanmış incelemeler de yardımcım oldu. İçlerinden en çok yararlandığım ikisini saymam gerekirse, Mark Cirino'nun *Reading Hemingway's Across the River and into the Trees* ve Charles M. Oliver'in *Ernest Hemingway: A Literary Reference to His Life and Work* adlı inceleme kitaplarının ismini verebilirim. Bu iki yazar da Hemingway'in ilk elyazmasında yer alıp sonradan çıkardığı veya de-

ğiştirdiği yerleri, başka yerlerde, başka zamanlarda söylediklerini ve yazdıklarını inceleyip anlaşılmaz olan yerleri anlaşılır kılıyorlar.

Çeviri açısından romanın bir diğer zorluğu ise yarı-biyografik başkahramanı Albay Richard Cantwell'in genç İtalyan kontesi sevgili Renata'yla girdiği uzun diyaloglar oldu. (Bu arada, Hemingway de İtalyan bir kontesle gönül ilişkisi yaşamıştı.) İngilizcesi (onun deyişiyle "Amerikancası") yetersiz olan Renata, sık sık bozuk bir ifadeyle konuşuyor. Bunlar bazen açık hatalar olduğu için kendisi de fark edip Albay'a soruyor ancak bazen de bir çevirmenin dikkat etmezse düzgün bir Türkçeyle çevirebileceği, belli belirsiz hatalar yapıyor. Örneğin "onu gcendirdik mi?" daha düzgün bir Türkçe olmasına karşın Renata'nın hafif bozuk İngilizcesinde bunun karşılığı "duygularını incittik mi?" oldu; veya "hafta içinde" demek yerine "haftalar sırasında" diyor. Renata'nın diyaloglarındaki bu hataları aynı seviyede yansıttığıma inanıyorum ancak okurun da onun sözlerini bu durumu göz önünde bulundurarak okuması gerekiyor.

Albay'ın ve Renata'nın konuşurken isim vermeden çeşitli edebi eserlere yaptığı, o eserleri tanımayan okurlar için anlamsız gelebilecek göndermeler için de dipnotlar ekledim. Bu göndermeleri zaten fark etmiş olan okurların beni mazur göreceğini umuyorum.

Son olarak, romanın kronolojik sıralamasından bahsetmek isterim. İlk bölümde, Albay'ın İtalya anakarasında, Venedik'e yakın bataklıklarda çıktığı bir ördek avı anlatılıyor. Son bölümlere gelene kadar müteakip bölümler Albay'ın önceki birkaç gün içinde yaşadıklarını, söylediklerini ve düşündüklerini onun hatırladığı ve kafasında geçtiği şekliyle veriyor. Bu yüzden Hemingway ikinci bölümün başında o günlerdeki olayları -miş'li geçmiş zaman kullanarak anlatırken iki paragraf sonra -di'li geçmiş zaman kipine geçiş yapıyor. Bu zaman kiplerine çeviride de sadık kalınmıştır.

V.E.

Mary'ye sevgilerimle.

NOT

Son zamanlarda kurgusal eserlerdeki karakterleri gerçek kişilerle özdeşleştirme eğilimi gözlendiği için bu kitapta hiçbir gerçek kişiye yer verilmediğinin belirtilmesi uygun görülmüştür. Gerek karakterler gerek isimleri uydurmadır. Kitapta geçen askeri birimlerin isimleri ve numaraları uydurmadır. Bu kitapta hayatta olan insanlara veya gerçekte var olan askeri birimlere yer verilmemiştir.

1

Gün ağarmadan iki saat önce yola çıktılar. Önden giden başka sandallar da olduğu için başlarda kanal boyunca buzu kırarak ilerlemeleri gerekmedi. Her sandalın kış tarafında, karanlıkta görülmeyen ancak sesi işitilen bir kürekçi, elinde uzun boyna küreğiyle ayakta duruyordu. Avcı, öğle yemeğinin ve fişeklerinin bulunduğu kutunun üzerine sabitlenmiş olan avcı taburesine oturmuş, tüfeklerini sandaldaki ahşap yapay ördek yığınının dayamıştı. Her sandalın bir yerinde, içine canlı olarak bir veya iki dişi veya biri dişi, diğeri erkek iki yabanördeği tıklımış bir çuval ve yine her sandalda, karanlıkta üstlerinden geçen ördeklerin kanat seslerinden huylanıp yerinde duramaz olan bir köpek vardı.

Sandalların dördü ana kanal boyunca kuzeydeki büyük lagüne doğru ilerliyordu. Bir beşincisi çoktan yan kanallardan birine sapmıştı. Şimdi de altıncı sandal güneye yönelmiş, henüz yüzeyindeki buz tabakası kırılmamış sığ bir lagüne doğru yol alıyordu.

Her yer buzlarla kaplıydı, rüzgârsız gecede aniden bastırın soğukla birlikte sular yeni donmuştu. Buz tabakası sandalcının küreği altında lastik gibi esniyordu. Sonra ansızın bir cam levha gibi kırılıyordu ama sandal yine de çok az yol alabiliyordu.

Altıncı sandaldaki avcı, “Bana bir kürek ver” dedi. Ağırlığını dikkatle dengeleyerek ayağa kalktı. Karanlıkta ördeklerin geçip gittiğini işitebiliyor, köpeğin huzursuzca kıpırdandığını hissediyordu. Kuzey yönünden diğer sandalların buzları kırarken çıkardığı sesler kulağına ulaşıyordu.

Kıçtaki kürekçi, “Dikkat et” dedi. “Sandalı devirme.”

“Ben de sandalcıyım” diye cevap verdi avcı.

Sandalcının uzattığı uzun küreği aldı ve palasından tutabilmek için baş aşağı çevirdi. Küreğin palasını kavrayarak ileriye doğru uzandı ve sap kısmına vurarak buzı deldi. Küreğin sapının sığ gölün sert zeminine değdiğini hissettiğinde bütün ağırlığıyla enli palanın üzerine abandı. İki eliyle kavradığı küreği önce kendine doğru çekti, sonra sapını ileriye, pruva hizasına kadar uzatıp yeniden buzun içine sokarak buzları kıra kıra sandalı ilerletmeye başladı. Sandal bata çıka ilerledikçe buz, cam tabakaları gibi kırılıyordu. Kıçtaki sandalcı da sandalı açılan geçide doğru itiyordu.

Var gücüyle durmaksızın çalışan ve kalın elbiseleri içinde terleyen avcı bir süre sonra sandalcıya, “Atış fıçısı nerede?” diye sordu.

“İleride, solda. Bir sonraki koyun ortasında.”

“Artık o tarafa mı döneyim?”

“Sen bilirsin.”

“Sen bilirsin de ne demek? Bu suları sen tanıyorsun. Su bizi oraya götürecektir kadar derin mi?”

“Şu anda sular çekilmiş durumda. Bilinmez ki.”

“Acele etmezsek biz oraya varmadan gün ağaracak.”

Sandalcı cevap vermedi.

Avcı içinden, *Pekâlâ seni suratsız dallama* diye geçirdi. *Oraya varacağız. Yolun üçte ikisini geride bıraktık artık, kuş avlamak için buz kırmak zorunda kalacağından çekiniyorsan sana yazıklar olsun.*

“Hadi işinin başına, dallama” dedi İngilizce.

Sandalcı İtalyanca, “Ha?” diye sordu.

“Hadi gidelim dedim. Ortalık aydınlanacak.”

Lagünün zeminine gömülü olarak oturtulmuş, meşe ağacından yapılmış büyük fıçıya vardıklarında gün ağarmıştı. Fıçının etrafına çepeçevre eğimli bir toprak bordür yapılmış, üzerine de sazlar ve otlar dikilmişti. Avcı dikkatle bu bordürün üzerine atla-

yınca donmuş otların ayaklarının altında çıtırdarak kırıldığını hissetti. Sandalcı, üzerine avcı taburesi sabitlenmiş fişek kutusunu sandaldan alıp avcıya verdi. O da eğilip kutuyu büyük fiçinin dibine yerleştirdi.

Avcı kalçalarına kadar yükselen çizmeler ve eski bir muharebe ceketini giymişti. Ceketin sol omzunda kimsenin ne anlama geldiğini bilmediği bir arma vardı; apoletlerinde yıldızların söküldüğü yerlerin rengi hafifçe solmuştu. Fıçıya girdiğinde sandalcı iki tüfeğini ona uzattı.

Avcı, tüfekleri fiçinin duvarına dayayıp diğer fişek torbasını ikisinin arasına, gömme fiçinin iç duvarına çakılmış iki çiviye astı, sonra da tüfeklerini fişek torbasının birer yanına yasladı.

Sandalcıya, “Su var mı?” diye sordu.

“Su yok” dedi sandalcı.

“Lagünün suyu içilir mi?”

“Hayır. Zararlıdır.”

Buzu kırmak ve sandalı ilerletmek için var gücüyle çalışmak avcuyu susatmıştı. Öfkesinin kabardığını hissetti ama kendine hâkim oldu ve, “Yapay ördekleri yerleştirmek için sandaldan buz kırmana yardım edeyim mi?” diye sordu.

Sandalcı, “Hayır” diye cevap verdi ve sandalı vahşi bir tavırla ince buz tabakasının üzerine sürdü. Sandal ilerledikçe buz tabakası çatlayıp kırılıyordu. Sandalcı küreğin palasıyla buz parçalamaya ve ardından yapay ördekleri sağına, soluna, arkasına atmaya başladı.

Heyheylere üstünde diye düşündü avcı. Üstelik iriyarı bir yabaninin teki. Buraya gelene dek ben beygir gibi çalıştım. O ise kendi işini yaptı, başka bir şeye elini sürmedi. Bu adamın derdi ne ki? Bu onun ekmek kapısı değil mi?

Taburesini soluna ve sağına doğru en geniş görüş açısını kapsayacak şekilde yerleştirdi, bir fişek kutusunu açıp ceplerini doldurdu, kolayca erişebilmek için fişek torbasındaki fişek kutula-

rından birini daha açtı. Siyah sandal ve küreğiyle buzu parçalayıp yapay ördekleri iğrenç bir şeyden kurtulmak istermiş gibi suya atan uzun boylu, iri yapılı sandalcı önünde, lagünün günün ilk ışıklarıyla parıldadığı noktada duruyordu.

Ortalık artık daha da aydınlanmıştı ve avcı, lagünün karşı kıyısının ona yakın kısmını suyun üzerinde ince bir şerit halinde görebiliyordu. O şeridin ötesinde diğer iki avlanma noktasının, daha ötesinde yine bataklıkların bulunduğunu, ardından ise açık denizin geldiğini biliyordu. Her iki tüfeğini de doldurdu, yapay ördekleri suya bırakan sandalın konumunu kontrol etti.

Arkasından yaklaşan birtakım kanat hışırtıları iştince çömeldi, sağındaki tüfeği sağ eline alıp fıçının kenarından yukarıya baktı, sonra kurşunu renkli gökyüzünden kanatlarıyla fren yaparak aşağıya, yapay ördeklere doğru kara noktalar gibi süzülen iki ördeğe ateş etmek için doğruldu.

Başını eğdi, tüfeğin namlusunu havada geniş bir kavis çizerek aşağıya, ikinci ördeğin epey ilerisine doğrultup tetiği çekti, sonra atışının sonucuna bakmadan tüfeğini yumuşakça kaldırdı, sola doğru tırmanışa geçen diğer ördeğin iyice yukarısına ve soluna nişan aldı. Tetiği çektiğinde ördeğin havada iki büklüm olduğunu ve buz kırıklarının içindeki yapay ördeklerin arasına düştüğünü gördü. Sağına baktığında ilk ördeğin de aynı buzların üzerinde kara bir leke gibi durduğunu fark etti. İlk ördeğe sandalın epey sağındayken, dikkatle ateş ettiğini, ikincisini ise, sandalı ateş hattına hiçbir şekilde sokmadığına emin olmak için, sola doğru iyice yükselmesine izin vererek vurduğunu biliyordu. Bu, sandalın yeri tümüyle dikkate alınarak, konumuna saygı gösterilerek, tam olması gerektiği gibi yapılmış mükemmel bir ikili atıştı. Kendinden memnun bir biçimde tüfeğini doldurdu.

Sandaldaki adam, “Bana bak” diye seslendi. “Sandala doğru ateş etme.”

Avcı kendi kendine, *Çattık yahu!* diye söylendi. *Gerçekten tam bir belaya çattık.*

Sandaldaki adama, “Sen yapay ördeklerini suya bırakmana bak” diye seslendi. “Ama acele et. Hepsini suya atmadan ateş etmeyeceğim. Tam başımın üstünden geçmezlerse tabii.”

Sandaldaki adam bir şey söylediye bile işitmedi.

Avcı, *Anlayamıyorum* dedi kendi kendine. *Bu oyunun kurallarını biliyor. Gelirken üstüme düşeni, hatta daha fazlasını yaptığımı da biliyor. Hayatımda bir ördeği bundan daha güvenli, daha dikkatli bir biçimde vurmadım. Bu adamın nesi var böyle? Yapay ördekleri suya indirmesine yardım etmeyi de önerdim. Canı cehenneme.*

Sandalcı şimdi sağ tarafa geçmiş, hâlâ öfkeyle buzları parçalıyor, ahşap yapay ördekleri, her hareketinde içindeki nefreti belli edercesine suya fırlatıyordu.

Avcı kendi kendine, *Keyfini kaçırmasına izin verme* dedi. *Sonradan güneşte erimezlerse bu buzların arasında zaten pek atış yapamayacaksın. Muhtemelen sadece birkaç ördek avlayacaksın, o yüzden keyfini kaçırmasına izin verme. Kaç sefer daha ördek avlayabileceğini bilmediğine göre hiçbir şeyin keyfini kaçırmasına izin verme.*

Bataklığın oluşturduğu uzun burnun ötesinde gökyüzünün ağarışını izledi, suya gömülü fiçimin içinde dönerek buz tutmuş lagünün ve bataklığın ilerisine baktı, uzakta karlarla kaplı dağları gördü. Alçakta olduğundan dağların etekleri görünmüyordu ve dağlar ovadan dimdik yükseliyordu. Dağlara doğru bakarken yüzünde bir esinti hissederse güneşin yükselişiyle birlikte o taraftan bir rüzgâr eseceğini ve rüzgârdan rahatsız olan bazı kuşların kuşkusuz denizi aşıp oraya geleceğini biliyordu.

Sandalcı yapay ördekleri yerleştirmeyi bitirmişti. İki küme halindeydiler: Bir kısmı tam önünde, güneşin doğacağı sol tarafa